

Van Wijk e. a.

Minister van Justitie. Ik neem immers aan, dat hij en ik het erover eens zijn, dat dié wijze van rechtspraak de beste en de zuiverste is, waarbij men vrijwel niet in hoger beroep gaat, niet omdat het niet mag en niet kan, maar omdat hij of zij, die de berechting heeft meegemaakt, ervan overtuigd is, dat de beslissing – ook de ongunstige – met juistheid en rechtvaardigheid is gevallen.

De heer **Piket** (C.H.U.): Mijnheer de Voorzitter! Het programma, dat de Minister van Justitie dit jaar aan de volksvertegenwoordiging heeft voorgelegd, is veelomvattend. De wetsontwerpen, die bij de Staten-Generaal aanhangig zijn en die in het afgelopen zittingsjaar in het *Staatsblad* zijn verschenen, zijn opgesomd in de bij de memorie van toelichting behorende bijlage III. Deze is niet alleen omvangrijk, maar ik tref er ook vele wetsontwerpen in aan – ik denk aan de vaststelling van de boeken 3 tot en met 6 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek – die bij de aanvaarding door het parlement de bekroning zullen zijn van een moedig initiatief van één minister en de intensieve arbeid van verschillende ambtsopvolgers, die enige decennia zal hebben geduurd.

De Minister heeft in de memorie van toelichting betoogd, dat een zware last rust op de met de voorbereiding van wetgeving belaste juristen van zijn departement. Deze stelling kan niet worden tegengesproken. Het ritme van de huidige tijd beschouwende en de toekomst tegemoet ziende, kan niet worden aangenomen, dat deze taak zal afnemen, integendeel. De cadans in tal van sectoren van het maatschappelijke leven is zodanig, dat talloze wetten aan de daarmee gepaard gaande gewijzigde inzichten zullen moeten worden aangepast en dat nieuwe wetten zullen moeten worden gecreëerd. Het stemt daarom tot dankbaarheid, dat de Minister zowel in de memorie van antwoord naar aanleiding van het voorlopig verslag van de Tweede Kamer, als in de memorie van antwoord naar aanleiding van het voorlopig verslag van de Eerste Kamer kon opmerken, dat de bezetting van de afdeling Wetgeving redelijk is en dat het tempo van afdoening niet wordt vertraagd door het beschikken over te weinig personeel, al wordt daaraan door de Minister wel onsplitsbaar toegevoegd, dat de personeelsbezetting zeker niet als optimaal kan worden beschouwd. Ik acht het juist, dat de voortdurende aandacht van de bewindsman erop is gericht en dat het tot de voortdurende aandacht van de Minister behoort, dat nieuwe gekwalificeerde werkrachten worden aangetrokken, opdat bij de toevloed van het werk op wetgevend terrein geen onnodige achterstand zal ontstaan.

Dat ook veel arbeidskracht wordt besteed aan de wetgeving op internationaal gebied, spreekt welhaast vanzelf. De internationale samenwerking in de Benelux, de E.E.G. en de Raad van Europa vereist immers terecht veel aandacht. Dit is ook een teken van deze tijd en een gevolg van de toenemende samenwerking op internationaal niveau.

Naast de wetgevende arbeid heeft de Minister nog zoveel andere taken, dat ik mij kan voorstellen, dat hij in de Tweede Kamer niet bereid bleek te zijn om ook nog eens te denken aan een totale vernieuwing van het Wetboek van Strafrecht. Wel lijkt het mij gewenst te trachten het tempo van de thans onder handen zijnde wetgevende arbeid niet al te zeer te laten vertragen door langzaam werkende adviescommissies, waaraan dikwijls niet te ontkomen is, als deze zijn samengesteld uit adviseurs met drukbezette agenda's. Bij mij rijst de vraag of het wellicht aanbeveling verdient bij de aan te vragen adviezen een streefdatum aan te geven, waarbinnen het advies moet worden verstrekt, opdat de Minister niet al te zeer afhankelijk blijft van het werktempo van buiten. Of geschiedt dit in de praktijk reeds?

Mijnheer de Voorzitter. Ik wil vervolgens stilstaan bij de veel te lange duur van de civiele procedures. Ik behoef in dit verband niet te verwijzen naar de daaromtrent reeds buiten het parlement plaats gehad hebbende gedachtenwisselingen.

Piket

Deze zullen de Minister ongetwijfeld bekend zijn. Ik wil graag twee voorbeelden van langdurige civiele procedures uit de praktijk noemen.

Bij één van de rechtbanken hier te lande is op 12 december 1968 vonnis gevraagd in een niet al te ingewikkelde procedure. Nadat het vonnis aanvankelijk was bepaald op 23 januari 1969, werd de uitspraak vervolgens aangehouden tot 6 februari 1969, waarna door de president te kennen werd gegeven, dat het vonnis nader werd uitgesteld tot 22 september 1969. Op 12 december vonnis vragen en op 22 september vonnis wijzen. De tussenliggende tijd overschrijdt zelfs het conceptietijdperk!

De andere zaak, die mij ter ore is gekomen, betreft een ontruimingsprocedure. Nadat door partijen over en weer een memorie was genomen, wilde appellant de zaak mondeling bepleiten. Dit werd verzocht op een roldag in het begin van maart 1969. De rechtbank bepaalde het pleidooi in september 1969. Bij een behoorlijke rechtsgang kan dit eenvoudig niet.

Aangezien het mij bekend is, dat de rechtbanken uiteraard aan een snelle en behoorlijke rechtsgang willen medewerken, betekent dit naar mijn mening niets anders dan dat de rechters overstelpt zijn met werk. Vele rechtbanken doen er alles aan om zo efficiënt mogelijk te werken. Bij sommige rechtbanken is reeds besloten om zogenaamde wachtlijsten in te stellen, waarop bij teveel aanvragen voor een vonnis op één roldag de volgorde wordt bepaald, waarop bij volgende rolzittingen weer vonnis kan worden gevraagd. Op deze wijze wordt in ieder geval bewerkstelligd dat, wanneer het vonnis eenmaal op een bepaalde dag is bepaald, dit vonnis ook op die dag wordt uitgesproken. De Haagse rechtbank bepaalde onlangs nog, dat bij incidentele procedures bij vermindering of vermeerdering van alimentatie volstaan moet worden met een conclusie van eis en een conclusie van antwoord en dat niet meer gere- en gedupliceerd mag worden; daardoor wordt ook tijd gewonnen. Aldus wordt binnen de grenzen van het menselijke vermogen getracht de rechtsgang te versnellen, maar het is echt nog onvoldoende. De burger die emotioneel bij een procedure is betrokken, kan veelal niet begrijpen dat de beslissingen vaak zolang op zich laten wachten. Bovendien zijn er vaak immateriële en materiële belangen mee gemoeid, die de procespartijen veel onrust en leed bezorgen. Is de Minister bereid zich over deze kwestie nog eens te laten voorlichten en zo mogelijk het aantal rechters uit te breiden, opdat deze rechters geestelijk worden ontlast van de kennelijk maar steeds voortdurende druk van het steeds toenemende werk?

Het instituut van de rechter-plaatsvervanger – ik vat hieronder ook de kantonrechter- en raadshere-plaatsvervanger – kan natuurlijk veel soelaas bieden in tijden van onderbezetting en ziekte bij de rechterlijke macht. Mijns inziens dienen dan ook de vergoedingen die daarvoor worden toegekend te worden aangepast aan het huidige tijdsbestek. De Minister heeft in de memorie van antwoord, vermeld in stuk 91a, naar aanleiding van een vraag, of deze honorering gewijzigd dient te worden als zijn mening te kennen gegeven, dat de vraag wel geen betrekking zal hebben op de leden 2 en 3 van artikel 2, doch op het vierde lid van artikel 2 van de Wet op de bezoldiging van de rechterlijke ambtenaren. Dit is inderdaad het geval, doch ik zou het nog gaarne nader willen preciseren op artikel II, waarvan weer artikel 2, lid 4, van voornoemde wet, juncto het door de Minister genoemde Koninklijk besluit van 13 januari 1958, *Staatsblad* 4.

De salarissen van rechters zijn sedert 1958 terecht aanzienlijk gestegen. Bij rechters met een percentage van ruim 120 en bij raadsheren met een percentage van circa 140. Voorshands kan ik nog niet inzien, waarom de vergoedingen van f 40 per grote of kleine zitting niet met ten minste een gelijk percentage zouden kunnen worden verhoogd. Ik geloof dat over deze kwestie echt niet zolang behoefte te worden gestudeerd.

In de advocatuur wordt met belangstelling uitgezien naar de verhoging van de vergoeding ter zake van rechtsbijstand voor onvermogenen. Is het daartoe strekkende besluit intussen reeds klaar gekomen, zou ik de Minister willen vragen.

Piket

Tevens ben ik belangstellend naar de uitkomsten van het onderzoek omtrent het beleid in het Lloydhotel en omtrent het rijksasiel van dr. Van Mesdag, waarover zoveel angstige en verontrustende berichten destijds in de pers zijn verschenen. Zijn de door de Minister te verstrekken informatie spoedig te verwachten?

Voorafgaand aan en tijdens de behandeling van de strafzaak van Van Z. hebben de president van de rechtbank en het openbaar ministerie contact met de pers gehad. Naar mijn mening is dit de eerste keer – althans een van de eerste keren geweest – dat dit op deze wijze geschiedde. Een dergelijke informatie vooraf heeft inderdaad het voordeel gehad dat de pers daardoor tevoren een inzicht verkreeg in een gecompliceerde juridische, maar ook menselijk-tragische casus. Een dergelijke voorlichting is uiteraard een delicate aangelegenheid. Men kan zich afvragen, of aldus niet het gevaar ontstaat dat te veel wordt getreden in de privacy en de rechten van een verdachte in een strafproces. Dit klemmt te meer, wanneer van de zijde van het openbaar ministerie aan het einde van een zittingsdag in al of niet lovende termen over het gedrag van de verdachte op de zitting van die dag uitspraken worden gedaan.

Ik vermeen daarom dat de initiatieven van de rechterlijke macht uitsluitend gesteund kunnen worden, wanneer voortdurend in het oog wordt gehouden de privacy en de rechten van de dan nog steeds niet veroordeelde verdachte, die voorafgaande aan en gedurende het strafproces naast de publicaties toch reeds vele andere emoties heeft te verwerken. Een andere strafzaak, die korte tijd geleden bij de Rotterdamse rechtbank diende, namelijk die Van 't Hof en Du Chateau, zojuist betiteld met de zaak-Drost, heeft de juristen en uiteraard ook de verdachten voor een groot probleem gesteld. De kwestie van het ne bis in idem, zoals vervat in artikel 68 lid twee, van het Wetboek van Strafrecht, speelde daarin een rol. Het feit dat twee mensen, die reeds door de Zweedse rechter waren veroordeeld wegens moord op Drost en die reeds in Zweden waren veroordeeld en verpleegd en daarna aan Nederland waren uitgeleverd, leverde de vraagstelling op, of de veroordeling al of niet was gevolgd door gehele tenuitvoerlegging van de opgelegde straf.

Naar aanleiding van namens de verdachten tegen de dagvaarding ingediende bezwaarschriften vermeenden de Rotterdamse rechtbank, het Haagse gerechtshof en de Hoge Raad dat de straf nog niet geheel ten uitvoer was gelegd. Door deze beslissing stond het ne bis in idem het openbaar ministerie, dus voor een geheel nieuwe terechtzitting, niet meer in de weg. De zaak kon opnieuw behandeld worden.

In deze zaak is bijzonder veel interessant juridisch werk verricht, maar hoeveel leed en onnodige spanning is hierdoor bij de verdachten en familieleden veroorzaakt! Daarom las ik met veel voldoening dat de Minister met enige voldoening heeft vastgesteld dat de internationale samenwerking op strafrechtelijk gebied steeds meer inhoud krijgt. In dit verband zal ik gaarne van de Minister vernemen, of in voorkomende gevallen – ik hoop van harte dat het er gene of zeer weinige zullen zijn – direct alle pogingen in het werk zullen worden gesteld, de verdachten naar Nederland uitgeleverd te krijgen en de strafvervolgving hier te lande over te nemen of eerst met de toelating hier te lande te wachten totdat de straf geheel ten uitvoer zou zijn gelegd. Indien de Minister op bladzijde 9, tweede kolom onder 7, einde tweede alinea van de memorie van toelichting dus onder strafrechtelijke begijning niet alleen het al of niet gedeeltelijk ondergaan van de straf, doch ook het strafproces en het ondergaan van de straf vervat, dan kan ik uit menselijke overwegingen deze mening alleen maar toejuichen.

Mijnheer de Voorzitter! Waar recht wordt gesproken, zijn paleizen van justitie niet direct noodzakelijk maar wel zeer gewenst. Het is de Minister natuurlijk bekend dat in den Haag de sierlijke benaming van Paleis van Justitie noch op het Haagse kantongerecht noch op de Haagse rechtbank noch

Piket e. a.

– nog minder – op het Haagse gerechtshof van toepassing is. Vandaar dat ik met genoegen heb vernomen, dat in mei 1968 een aanvang met de bouw van het nieuwe Paleis van Justitie is gemaakt. Met schrik is evenwel door velen in den Haag geconstateerd, dat een angstige rust rond de plaats, waar moet worden gebouwd, heerst. Is dit het voorspel tot snel uitbrekende activiteiten of moet – helaas – aan onverwachte omstandigheden worden gedacht, waardoor de bouw zou worden gestagneerd? Gaarne zal ik hieromtrent van de Minister nader vernemen.

Mijnheer de Voorzitter! Uit het voorafgaande zult u hebben begrepen, dat het beleid van de Minister van Justitie de instemming van mijn fractie heeft. Waar tevoren in mijn rede wel eens een kritisch geluid heeft doorgeklonken, was de intentie slechts positief bedoeld. Daarom, mijnheer de Voorzitter, kan mijn fractie ook staan achter de beslissing, genomen naar aanleiding van het verzoek, ingediend door het C.O.C. Wij hebben voordat deze behandeling begon een afschrift gekregen van de brief, die de Minister van Justitie aan u heeft gezonden. De Minister heeft daarin bericht, dat op gronden, ontleend aan het algemeen belang, geweigerd is, goedkeuring te verlenen aan de statuten van het C.O.C. Uiteraard ken ik noch de overige leden van de Kamer de argumenten, die in het besluit van de Minister van Justitie zijn gebezigd. Ik kan mij echter voorstellen, dat, gelezen de *Handelingen* van de Tweede Kamer en gehoord de argumenten van de Minister van Justitie in de Tweede Kamer, hier weer dezelfde argumenten zullen hebben gegolden. In redelijkheid kan daarom niet worden ontkend, dat de door de Minister aangevoerde argumenten niet het door de Minister genomen besluit, te weten de weigering van de Koninklijke goedkeuring op gronden, ontleend aan het algemeen belang zouden kunnen dragen.

Nu tot slot, mijnheer de Voorzitter. Het is morgen 2 april, de dag waarop prof. mr. Cleveringa, de oud-collega van de Minister, de 75-jarige leeftijd hoopt te vieren. Hij was de man, die op 26 november 1940 door zijn magistrale rede, waarin hij de eminente professor Meijers betitelde als een geleerde van een buitengewone grootheid, een hoogleraar met een buitengewoon talent om te onderwijzen en bemind door al zijn studenten, de sluiting van de Leidse universiteit veroorzaakte en die voor het daaropvolgend verzet zoveel in Nederland heeft betekend. Hij, na de oorlog de promotor van Churchill bij diens eredoctoraat in Leiden, heeft op zijn wijze ertoe bijgedragen, dat wij nu vrijelijk over justitie in dit Parlement kunnen spreken. Mijn fractie had er daarom behoefte aan, deze mijlpaal in dit mensenleven op deze plaats te noemen.

De heer **Verdam** (A.R.P.): Mijnheer de Voorzitter! De Minister maakt het mijn fractie gemakkelijk. De kritische begeleiding, die haar wordt gevraagd, geeft zij gemakkelijk, de kritiek in zekere zin wat moeilijker.

De Minister is verleden jaar zijn memorie van toelichting begonnen met een uiteenzetting van zijn beleid en zijn visie op de taak van zijn departement. Dit jaar heeft hij het eens van een andere kant aangepakt en is hij zijn toelichting begonnen met een uiteenzetting van de mogelijkheden en de moeilijkheden van de financiering, de betuiging en de bezetting van zijn departement. Dit is een andere aanpak; een en ander is natuurlijk niet tegenstrijdig, het ander vloeit voort uit het een en het een beklemtoont de noodzaak van het ander.

Over het algemene punt zou ik iets willen zeggen, omdat juist tegenwoordig de gehele kwestie van de taak van een ministerie van justitie toch eigenlijk wel eens een vraag wordt. De gehele taak van de rechtspraak, het rechtsleven, de rechtsbedeling, de rechtsvorming, van het recht als zodanig komt ter sprake. Wij leven niet meer in de tijd der normen; wij leven in de tijd der feiten. Dit is eigenlijk merkwaardig, juist waar men tegenwoordig het woord „recht” toch weer zoveel hoort. Er moet „recht” worden gedaan; het is iemands „recht”; het woord „recht”-vaardig – misschien dan wat vaker in de kri-